

Zabezpečovací prevod práva v Slovenskej republike po novom

Marek Števíček*

Úvod

Zabezpečenie pohľadávok je témou latentne prítomnou v právnej i podnikateľskej praxi, a logicky je i predmetom odborných diskusií, ba v mnohom je táto problematika v ohnisku záujmu i právnej vedy. Je po-

merne málo inštitútov, ktoré v sebe tak dokonale skĺbia teoretické konotácie a praktickú využiteľnosť, ako práve zabezpečenie záväzkov.

Nie je zmyslom ani účelom tohto príspevku rozoberať širokospektrálnu problematiku zabezpečenia záväzkov, ale analyzovať konkrétny inštitút – tzv. zabezpe-

čovací prevod práva. Nie náhodou bol v minulosti práve tento inštitút podrobený dôkladnému rozboru, a to v českej i slovenskej odbornej právnickej spisbe¹. Prax i teória vygenerovali množstvo problémov, na ktoré však zákonodarca (aspoň čo sa týka Slovenskej republiky) reagoval až teraz. Novelou Občianskeho zákonníka publikovanou ako zákon č. 568/2007 novelizoval právnú úpravu zabezpečenia záväzku prevodom práva obsiahnutú dovtedy v jedinom ustanovení. Právna úprava účinná od 1. januára tohto roku sa teda pokúsila vyriešiť aplikačné problémy pri (ne)fungovaní tohto inštitútu v praxi, a to aj so zreteľom na geometrickým radom narastajúci počet prípadov, kedy práve v dôsledku, nazvime to benevolentnej právnej úpravy mnoho ľudí prišlo o strechu nad hlavou práve „skrže“ inštitút zabezpečovacieho prevodu práva.

Pokúsime sa poskytnúť analytický pohľad na to, ktoré problémy sa zákonodarcovi podarilo odstrániť, a ktoré naopak zrejme budú pretrvávať i naďalej. Pravdaže, chýba kritická reflexia v podobe empirickej verifikácie praxou, nakoľko od účinnosti uvedenej novely prešlo naozaj iba pár týždňov, čo pochopiteľne neumožňuje generalizovať akékoľvek závery pro futuro.

Východiská novej právnej úpravy

Východiská problematiky zostávajú v podstate rovnaké - zabezpečenie nadobúda v praxi prvoradý význam, a niekedy zatláča do úzadia samotný zabezpečovaný obligračný vzťah. Inak povedané, mnohokrát sa neriešia ako otázka prvoradé podmienky úveru, ale jeho zabezpečenie. Korene tohto fenoménu nie je ťažké vybadať: ak Ďurica hovorí o „kríze záložného práva v praxi“², tak v diapazóne komplexného riešenia garancie návratnosti poskytnutých investícií môžeme pokojne hovoriť o kríze zabezpečovacích inštitútov ako takých. Slovenská republika už dávnejšie prikrčila k reforme záložného práva ako priorizovaného prostriedku zabezpečenia úverových vzťahov, najmä z pohľadu bankových inštitúcií. Vôbec zaujímavým fenoménom, ktorý môžeme od reformy záložného práva pozorovať už s istou empirickou reflexiou, je skutočnosť, že čím podrobnejšia právna úprava inštitútu, tým menšia je „oblúbenosť“ tohto spôsobu zabezpečenia u rôznych nebankových subjektov. Spomínané prípady straty nehnuteľností v dôsledku realizácie zabezpečovacieho prevodu práva podľa starej úpravy boli napospol prípady, v ktorých sa realizovala tzv. „súkromná justícia“ – pod týmto pojmom chápeme komplex právnych vzťahov, v ktorých subjektom práva viac než konvenuje isté právne vákuum, v ktorom sa pohybujú na hrane zákona, a slabšej zmluvnej strane pri nedostatku právnej úpravy zostáva obrana len prostredníctvom prípadných súdnych korekcií výkonu práv silnejšej zmluvnej strany (spravidla sú tieto korekcií vedené cez prizmu rozporu

výkonu tohto práva s dobrými mravmi podľa ust. § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Prvým poznatkom teda je, že zákonodarca „spodrobnil“ právnú úpravu zabezpečovacieho prevodu – namiesto doterajšieho jedného ustanovenia § 553 Občianskeho zákonníka teraz zabezpečovací prevod práva upravuje ustanovení šesť. Domnievame sa však, že počet ustanovení nemusí nevyhnutne generovať kvalitu právnej úpravy³.

Slovenský zákonodarca zvolil cestu podrobnej právnej úpravy pri záložnom práve, a ťažko povedať, či sa splnil zamýšľaný a v dôvodovej správe proklamovaný cieľ zefektívniť realizáciu záložného práva. Minimálne sa dosiahlo, že „seriózne“ subjekty preferujú, ako už bolo spomínané, akokoľvek formálne nedokonalú, ale podrobnú právnú úpravu, kým subjekty podnikajúce na hranici pokútnictva naopak.

Druhým poznatkom pri novej právnej úprave zabezpečovacieho prevodu práva je to, že vlastne zo zabezpečovacieho prevodu práva je druhé záložné právo, z pohľadu jeho realizácie a istých vecnoprávných súvislostí, o tom však neskoršie⁴.

Novelizované znenie nezmenilo princípy, na ktorých je všeobecne zabezpečenie záväzkov vybudované, teda stále možno o zabezpečovacom prevode práva konštatovať, že ide o mechanizmus zabezpečenia záväzku, pričom pre všetky zabezpečovacie inštitúty je príznačná ich **akcesorita a subsidiarita** (táto skutočnosť nepochybne vyplýva zo systematického výkladu zaradenia zabezpečovacieho prevodu práva pod marginálnu rubriku „zabezpečenie záväzkov“, hlava prvá, časť ôsma Občianskeho zákonníka, a nikdy nebola spochybnená ani v teórii). Akcesorita zabezpečenia znamená, že zabezpečovací inštitút bezo zvyšku a nevyhnutne sleduje osud zabezpečenej pohľadávky (inak povedané, nemôže existovať samostatne). Subsidiarita zase zvyšuje skutočnosť, že zabezpečovací mechanizmus možno aplikovať výlučne vtedy, ak sa zabezpečená pohľadávka riadne a včas nesplní.

Aj pri rešpektovaní týchto zásad však legálna definícia zabezpečovacieho prevodu práva nepôsobí príliš vierohodne. Ustanovenie § 553 ods. 1 OZ: *Splnenie záväzku možno zabezpečiť dočasným prevodom práva dlžníka alebo tretej osoby v prospech veriteľa (ďalej len „zabezpečovací prevod práva“)*. *Pri zabezpečovacom prevode vlastníckeho práva sa dočasne prevádza vlastníctvo k prevádzanej veci podľa všeobecných ustanovení o nadobudnutí vlastníctva zmluvou*. Ako vidno, potvrdilo sa bezo zvyšku, že každá definícia v práve je potenciálne škodlivá – táto legálna definícia vlastne žiadnou definíciou nie je. Potvrdila len väčšinové názory teórie, že zabezpečovací prevod práva sa týka aj práva vlastníckeho⁵. Odkaz na všeobecné ustanovenia o nadobudnutí vlastníckeho práva zmluvou považujeme za nadbytočné, ale, konieckoncov, superfluum non olet.

Druhý odsek citovaného ustanovenia však už logiku určite nemá, a trúfame si prejedukovať jeho problematickosť v praktickej aplikácii - *Ak je prevádzané právo zapísané v katastri nehnuteľností alebo v inom verejnom registri, veriteľ je povinný oznámiť dočasnú prevodu práva v katastri nehnuteľností alebo v inom verejnom registri.* Po prvé a najmä, dočasnú prevodu vyplýva jednak z povahy veci, a jednak je pojmovým znakom či skôr „definičného“ vymedzenia zabezpečovacieho prevodu práva – ide teda o opätovnú duplicitu. Čo je však horšie, tomuto ustanoveniu chýba procesnoprávne krytie, príslušná správa katastra (či iný verejný register) jednoducho nemá ako „navyššie“ zapísať dočasnú prevodu. Podobná nezmyselnosť sa objavuje i v ustanovení § 553b ods. 1 - *až do zániku zabezpečovacieho prevodu práva veriteľ nie je oprávnený preveďené právo previesť ďalej na inú osobu ani ho inak zaťažiť v prospech inej osoby. Ak je predmetom zmluvy o zabezpečovacom prevode práva nehnuteľnosť, správa katastra túto skutočnosť vyznačí v katastri nehnuteľností.* O tomto ustanovení ešte bude ďalej reč v iných súvislostiach, avšak nateraz sa obmedzíme na kritické konštatovanie, že opätovne správa katastra jednoducho nebude mať ako vyznačiť tieto skutočnosti. Pravdepodobne bolo cieľom dostatočnou formálnou publicitou saturovať nízku úroveň právneho vedomia subjektov práva – avšak adresáti právnych noriem sa s nimi majú oboznámiť, publicita je zabezpečená uverejnením v Zbierke zákonov. Navyše táto „duplicitná“ publicita nemá dostatočné procesnoprávne krytie, nebude jednoducho vykonateľná a bude zrejme spôsobovať problémy.

Zmluva o zabezpečovacom prevode práva

Zmluva o zabezpečovacom prevode práva musí stále byť obligatórne písomná, avšak oproti pôvodnej právnej úprave zákonodarca obmedzil možnosť zmluvnej dispozície v mnohých smeroch. Z povahy veci nepochybne vyplýva, že väčšina ustanovení je kogentných, a len tam, kde to zákonodarca umožnil, môžu si zmluvné strany vymôcť úpravu odchýlnú od dikcie zákona.

Zákonodarca stanovil aj podstatné náležitosti tejto zmluvy. Sú nimi:

- vymedzenie zabezpečeného záväzku. Tu sa prejavuje spomínaná akcesorita zabezpečovacieho prevodu práva. V prípade, ak zabezpečenie poskytne iná osoba ako obligáčny dlžník, zmluva o zabezpečovacom prevode práva musí obsahovať aj označenie dlžníka (paralela so záložným právom je viac než zrejmé),
- označenie práva, ktoré sa prevádza v prospech veriteľa (porovnaj ďalšie výklady),
- práva a povinnosti účastníkov zmluvy k preveďnému právu počas trvania zabezpečovacieho

prevodu práva. Tu však treba zdôrazniť, že zákonodarca sám vymedzil isté práva a povinnosti zmluvných strán, a domnievame sa, že povaha týchto ustanovení, ku ktorým sa vrátíme neskôr, má kogentnú povahu. Je teda zrejme, že zmluvné strany sa od nich nemôžu odchýliť, a dispozičná autonómia sa uplatní len v prípadoch a situáciách, ktoré zákonodarca neupravil (napríklad poistenie sekundárneho predmetu zabezpečovacieho prevodu, veci, či povinnosť nakladať s ním osobitným spôsobom ak ide o umelecké dielo či iné špecifické predmety právnych vzťahov),

- jeho ocenenie v peniazoch. Toto ustanovenie zakotvuje síce ocenenie prevádzaného práva ako obligatórnu náležitosť zmluvy, avšak praktického významu tu niet – v prípade realizácie zabezpečovacieho prevodu práva môže už byť cena (ocenenie) iné ako na začiatku, a vôbec v prípade realizácie zabezpečovacieho prevodu práva je sporné, či predmetné ustanovenie má nejaký význam – ak by aj dlžník nesplatil len malú časť svojho záväzku, akokoľvek v nepomere k hodnote preveďného práva (poľažmo sekundárneho predmetu prevodu, spravidla veci), nebráni to veriteľovi pristúpiť k realizácii zabezpečovacieho prevodu práva – rovnako ako pri výkone záložného práva. Navyše, zákonodarca nestanovil metodiku ocenenia. S prihliadnutím na uvedené sa aj toto ustanovenie už od počiatku javí obsolentne,
- spôsob výkonu zabezpečovacieho prevodu práva. Opätovne, ak si strany nedohodnú nič, je to síce opomenutie podstatnej náležitosti zmluvy, avšak vzhľadom na dikciu ust. § 553c ods. 1 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého veriteľ môže speňažiť preveďené právo na dražbe podľa osobitného predpisu, nespôsobuje absencia dohody o výkone zabezpečovacieho prevodu práva neplatnosť zmluvy,
- najnižšie podanie v prípade dobrovoľnej dražby. Tu nie je jasné, či zákonodarca chcel „napojiť“ toto ustanovenie na spomínané ocenenie prevádzaného práva, každopádne to však neurobil. Opomenutie tohto ustanovenia v zmluve už môže spôsobovať vážne problémy s prihliadnutím na režim dobrovoľných dražieb, možno totiž uvažovať o neplatnosti dražby.

Charakter zabezpečovacieho prevodu práva po novom

V teórii sa najväčšie spory viedli o charakter tohto inštitútu, a vonkoncom nešlo o akademické debaty, nakoľko od vyriešenia tejto otázky je podstatný spôsob realizácie uhradzovacej funkcie tohto inštrumentu. Pripomíname, že doktrína civilného práva nebola jednotná v názoroch na túto otázku, pričom sa v podstate vykryštalizovali tieto názory:

- a) ide o prevod s tzv. rezolutívnou podmienkou – teda zabezpečenie (prevedené právo) trvá len do momentu riadneho a včasného splnenia záväzku dlžníka, týmto momentom sa ex lege právo „prevedie“⁶ späť z veriteľa na dlžníka,
- b) zabezpečenie prevodom práva má charakter tzv. fiduciárneho prevodu, teda prevodu založeného na dôvere medzi dlžníkom a veriteľom, nakoľko po riadnom a včasnom splnení záväzku dlžníka je veriteľ povinný umožniť dlžníkovi znovu sa ujať fakтической držby, a pochopiteľne i právneho držania, svojho práva, resp. sekundárne svojej veci⁷.

Slovenská právna úprava sa vybrala cestou prevodu s rezolutívnou podmienkou. Uspokojením zabezpečenej pohľadávky prechádza právo späť na toho, kto ho previedol (ust. § 553 ods. 3 novelizovaného Občianskeho zákonníka). Rovnako sa domnievame, že kogentnosť tohto ustanovenia nepripúšťa ďalšie dohady o charaktere zabezpečovacieho prevodu práva, čo pochopiteľne nevyučuje aktivitu zmluvných strán povedzme v smere dohodnutia si zmluvy o budúcej zmluve, ktorou sa veriteľ zaväzuje previesť právo späť na dlžníka či bianko zmenky zabezpečujúcej splnenie tejto povinnosti, avšak spomínané riešenie zákonodarcu poskytuje dostatok právnych prostriedkov ochrany dlžníka v prípade riadneho a včasného splnenia záväzku.

Predmet zabezpečovacieho prevodu

Po viacerých diskusiách v odbornej verejnosti sa ustálil názor, že predmetom zabezpečovacieho prevodu práva môže byť akékoľvek **prevoditeľné majetkové právo**, teda právo, ktoré nie je viazané na osobu (príp. na určitý okruh osôb) a zákon pripúšťa jeho prevod na inú osobu – inak povedané právo, ktorého obsah by sa zmenou subjektu podstatne nezmenil. Môže ísť, a v praxi aj najčastejšie pôjde, o vlastnícke právo k veci (ak by išlo o vlastnícke právo k pohľadávke, a toto by podliehalo prevodu na osobu veriteľa z titulu zabezpečenia, išlo by už o pojmovo rozdielny inštitút upravený v ust. § 554 Občianskeho zákonníka)⁸.

Okrem primárneho predmetu (majetkové prevoditeľné právo) hovoríme aj o sekundárnom predmete, t. j. o predmete samotného prevádzaného práva, kde v zásade rozlišujeme:

- a) hnutelnú vec,
- b) nehnuteľnú vec,
- c) cenné papiere (tie môžu byť predmetom prevodu, ak to zákon pripúšťa, napr. takýto prevod nebude možný zrejme pri zmenkách. Tento inštitút predstavuje tzv. repo operáciu s cennými papiermi a nebudeme sa ním bližšie zaoberať. Zákonodarcu sa obmedzil na odkaz na zákon o cenných papieroch.

Predovšetkým treba dôsledne rozlišovať sekundárny predmet zabezpečenia v závislosti na tom, či ide o vec hnutelnú alebo nehnuteľnú.

Zabezpečenie prevodom vlastníckeho práva k hnutelnej veci

Na základe obligatórne písomnej zmluvy o zabezpečovacom prevode vlastníckeho práva k hnutelnej veci dochádza k prevodu a následnému prechodu vlastníckeho práva z dlžníka na veriteľa, pričom podstatnou dovŕšujúcou právnou skutočnosťou (tzv. modom) bude odovzdanie veci nadobúdateľovi (veriteľovi zo zabezpečovaného právneho vzťahu), **ak sa zmluvné strany nedohodnú inak**. Kvalitatívne tak môžu nastať dve situácie:

- a) predmet (sekundárny) zabezpečenia ostane v dispozičnej sfére veriteľa – čo je problematické predovšetkým v úverových vzťahoch, kedy je účelné, aby predmety (výrobné a technologické zariadenia, stroje a pod.) ostali v dispozičnej sfére dlžníka, aby prostredníctvom nich mohol produkovať a tak splácať svoj úver. Aj tu však zákonodarcu v novej úprave práv a povinností zmluvných strán počas existencie zabezpečovacieho prevodu práva pamätá aj na túto eventualitu (pozri ďalej),
- b) na základe dlžníkovho vyhlásenia (obsiahnutého v zabezpečovacej zmluve), tzv. constitutum possessorium, ostane hnutelná vec v dispozícii dlžníka, čím sa však navonok ťažko manifestuje, že subjektom vlastníckeho práva k veci je niekto iný ako dlžník. Dlžník tak bez väčších problémov môže vec previesť, zaťažiť atď., a veriteľovi zostane len obligálny nárok na náhradu škody voči dlžníkovi. Toto vákuum je len do istej miery odstrániteľné označením predmetnej hnutelnej veci viditeľným spôsobom demonštrujúcim vlastnícke právo veriteľa k veci – napr. štítkom z plastu., kovu apod. Rovnako možno odporučiť, aby všetka potrebná technická a právna dokumentácia bola umiestnená u veriteľa, a dlžníkovi by sa prípadne vydala len fotokópia viditeľne označená nápisom. Scudzenie veci dlžníkom by však bolo veľmi dubiózne a zrejme by naplnilo skutkovú podstatu niektorého z majetkových trestných činov.

Zabezpečenie prevodom vlastníckeho práva k nehnuteľnej veci

Opätovne rozlišujeme titul (obligatórne písomnú zmluvu) a modus ako dovŕšenie vecnoprávných účinkov zmluvy, ktorým je v tomto prípade právoplatné rozhodnutie príslušnej správy katastra o povolení vkladu.

Publicita prevodu je daná verejnosťou katastra nehnuteľností, takže problémy s nežiadúcimi scudzujúcimi či zaťažujúcimi úkonmi dlžníka odpadajú.

Práva a povinnosti zmluvných strán počas existencie zabezpečovacieho prevodu práva

Ako sme už spomenuli, počas existencie zabezpečovacieho prevodu práva, teda vzhľadom na jeho akcesoritu počas existencie hlavného, zabezpečovaného obligračného vzťahu až do zániku zabezpečovacieho prevodu práva veriteľ nie je oprávnený preveďené právo previesť ďalej na inú osobu ani ho inak zaťažiť v prospech inej osoby. Ak je predmetom zmluvy o zabezpečovacom prevode práva nehnuteľnosť, správa katastra túto skutočnosť vyznačí v katastri nehnuteľností. Procesné problémy s nevykonateľnosťou tohto ustanovenia sme už naznačili. Ak by veriteľ napriek tomu túto povinnosť porušil, zodpovedal by samozrejme dlžníkovi za škodu tým spôsobenú. Prevod na tretiu osobu by bol absolútne neplatný, a dlžník by zrejme s úspechom mohol reivindikovať (ak by sekundárnym predmetom zabezpečenia bola vec, ak by išlo o právo, zrejme sa môže domáhať určenia, že napriek dubiôznemu prevodu na tretiu osobu je stále jeho nositeľom).

Problémy, ktorým sa zákonodarca zrejme chcel vyhnúť spomínanou zamýšľanou publicitou zákazu scudzzenia, nastanú, ak tretia osoba je dobromyseľná. V obchodných záväzkových vzťahoch, ako je známe, možno nadobudnúť vlastnícke právo aj od nevlastníka, a to v bežnom obchodnom styku pri zachovaní dobromyseľnosti nadobúdateľa. A v občianskom práve existuje princíp ochrany dobromyseľne nadobudnutých práv (*iura quesita*), a úspech dobromyseľnej tretej osoby v súdnom spore nemožno celkom vylúčiť, hoci súdna prax sa skôr prikláňa k absolutizácii vlastníckeho práva. Nemienime sa teraz do tejto polemiky púšťať, obmedzíme sa na konštatovanie, že v princípe chvályhodný úmysel zákonodarcu bude zrejme v praxi neaplikovateľný.

Ďalšou zákonodarcom ustanovenou povinnosťou je povinnosť preveďenú vec chrániť pred poškodením, stratou a zničením, v prípade, a k zabezpečovací prevod práva spočíva v prevode vlastníckeho práva k veci a veriteľ je jej držiteľom. Ak je držiteľom veci dlžník, táto povinnosť platí pre neho obdobne. Toto všeobecné konštatovanie môžu (a zrejme to bude i účelné) zmluvné strany doplniť špecifikáciou závislou na charaktere konkrétnej veci, napr. ak si vec vyžaduje osobitnú starostlivosť, odborné zaobchádzanie a pod.

Realizácia zabezpečovacieho prevodu práva po splatnosti pohľadávky

Dlžník je v omeškaní, ak riadne a včas nesplní svoj záväzok, ktorý je zabezpečený prevodom vlastníckeho práva k veci. V tomto momente dochádza k realizácii uhradzovacej funkcie, k reálnemu uspokojeniu veriteľa.

V zmysle novozavedeného ust. §§ 553c ak zabezpečený záväzok nie je riadne a včas splnený, veriteľ je oprávnený začať výkon zabezpečovacieho prevodu práva a preveďené právo speňažiť spôsobom uvedeným v zmluve alebo dražbou podľa osobitného zákona. Preferovanou je teda zmluvná dohoda, dobrovoľná dražba upravená v osobitnom právnom predpise, zák. č. 527/2002 Z. z., je len subsidiárnym riešením. Dohoda o spôsobe realizácie zabezpečovacieho prevodu môže mať predovšetkým nasledovné formy (hoci nie sú výslovné v zákone spomenuté, vyplýva to z povahy veci):

- tzv. predaj z „voľnej ruky“, teda veriteľ scudzí preveďené právo (vec) za zmluvne dohodnutých podmienok, ide o realizáciu predaja inému, a to ktorémukolvek záujemcovi (s výnimkou dlžníka), pričom situácia závisí od zmluvného dojednania. Do úvahy preto prichádza stanovenie minimálnej kúpnej ceny (napr. znalecký posudok), v prípade nezájmu stanovenie ďalšej minimálnej kúpnej ceny, povedzme 2/3 ceny určenej znaleckým odhadom a pod.,
- predaj prostredníctvom tretej osoby, povedzme realitnej kancelárie,
- veľmi problematické exekučné speňaženie, teda prostredníctvom súdneho exekútora. Tento spôsob výkonu realizácie uhradzovacej funkcie zabezpečenia zákonodarca prezumuje i pri záložnom práve, avšak v praxi toto riešenie opätovne naráža na závažné procesnoprávne problémy⁹,
- klasické zabezpečenie si exekučného titulu prostredníctvom súdu a následná exekúcia (oproti predošlému spôsobu je potrebné predchádzajúce súdne konanie o uloženie povinnosti zaplatiť dlh),
- dohoda o uspokojení veriteľa v tom zmysle, že sa stane „nepodmieneným“ vlastníkom veci či nositeľom práva, ktoré sa naňho previedlo. Tu je potrebné upozorniť, že takáto dohoda môže byť uzavretá len po splatnosti veriteľovej pohľadávky, je neprípustná tzv. *klauzula lex commisoría*, obdobne ako pri záložnom práve (teda dohody, ktorých obsahom alebo účelom je uspokojenie veriteľa tým, že si natrvalo ponechá preveďené právo uzavreté pred splatnosťou zabezpečenej pohľadávky, sú neplatné.

Všetky uvedené spôsoby sú bezproblémové, ak sa vec nachádza v držbe veriteľa, ak to tak nie je, a dlžník vec dobrovoľne nevydá, musí sa mu odňať cestou žaloby o vydanie veci (s eventuálnym uplatnením pred-

bežného opatrenia znejúceho na zákaz disponovania s vecou).

Začatie výkonu zabezpečovacieho prevodu práva je veriteľ povinný písomne oznámiť osobe, ktorá zabezpečenie poskytla, a dlžníkovi aspoň 30 dní vopred. Chýba však ustanovenie, akým spôsobom sa má táto skutočnosť oznámiť, predpokladá sa však, že musí ísť o preukázateľný spôsob doručenia oznámenia pre prípad eventuálnej žaloby, tak aby sa veriteľ neocitol v dôkaznej núdzi.

Ak je dohodnutý iný spôsob výkonu zabezpečovacieho prevodu práva ako speňažením na dražbe podľa osobitného predpisu, veriteľ je pri výkone svojho práva povinný postupovať s náležitou starostlivosťou tak, aby právo previedol za cenu, za akú sa rovnaké alebo porovnateľné právo za porovnateľných podmienok zvyčajne prevádza, inak zodpovedá osobe, ktorá zabezpečenie poskytla, za škodu, ktorú tým spôsobí. Ak výťažok dosiahnutý vykonaním zabezpečovacieho práva prevyšuje zabezpečenú pohľadávku a jej príslušenstvo, veriteľ je bez zbytočného odkladu povinný vydať osobe, ktorá zabezpečenie poskytla, tú časť výťažku, ktorá po odpočítaní nevyhnutne a účelne vynaložených nákladov v súvislosti s výkonom zabezpečovacieho prevodu práva prevyšuje zabezpečenú pohľadávku a jej príslušenstvo.

Zánik zabezpečovacieho prevodu práva inak než realizáciou

Ako už bolo spomenuté, nová koncepcia zabezpečovacieho prevodu práva je postavená na existencii rezolútívnej podmienky, nie na fiduciárnom prevode. Preto v zmysle ust. § 553d Občianskeho zákonníka zánikom zabezpečovaného záväzku právo prechádza späť na osobu, ktorá zabezpečenie poskytla. Veriteľ je bez zbytočného odkladu povinný vec v jeho držbe vydať, a ak niet odlišnej dohody, spolu s tým, čo k nej pribudlo. Veriteľ má právo na náhradu nákladov účelne vynaložených v súvislosti s výkonom zabezpečovacieho prevodu práva.

V prípade neochoty veriteľa postupovať týmto spôsobom (vydať vec či akceptovať dlžníka ako nositeľa práva), nová právna úprava ochraňuje dlžníka v tom, že sa stáva zo zákona nositeľom prevedeného práva. Prípadná určovacia žaloba, ak sú splnené podmienky jej uplatnenia, či reivindikácia voči veriteľovi bude v praxi omnoho jednoduchšia.

Nevyriešené súvislosti

Nová právna úprava však vôbec nevyriešila výsostne praktické problémy, ktoré v súvislosti so zabezpečovacím prevodom práva vznikali a vznikajú. Záko-

nodarca tak vlastne konkludentne akceptoval „vyriešenie“ týchto problémov právnou praxou.

Ide napríklad o niektoré daňové súvislosti, a to v súvislosti s daňou z príjmov a daňou z pridanej hodnoty. Napríklad účtovné odpisovanie vecí tvoriacich sekundárny predmet zabezpečovacieho prevodu práva je veľkým problémom. Po počiatkových nejasnostiach sa prax ustálila na konštrukcii odpisov vecí (ako sekundárneho predmetu zabezpečovacieho prevodu) tak, že hnutelné veci môže odpisovať pôvodný vlastník (dlžník) za predpokladu, ak má vec vo faktickej moci prostredníctvom zmluvy o výpožičke, príp. zmluvy nájomnej. Ohľadom nehnuteľností zákon neobsahuje žiadnu špeciálnu úpravu, čo však neznamená, že by túto problematiku vôbec neriešil. Treba sa totiž stotožniť s názorom, že ak neexistuje špeciálna daňová úprava, platí všeobecná právna úprava odpisovania.

Rovnako určité nejasnosti neboli novelou odstránené čo do problematiky konkurzného a exekučného práva, tu však prax zaujíma pomerne konštantné stanoviská, ktoré zrejme budú platiť aj v budúcnosti.¹⁰

Záver

Novelizácia Občianskeho zákonníka v Slovenskej republike vyriešila niektoré v teórii sporné otázky, najmä ohľadom charakteru zabezpečovacieho prevodu práva a jeho realizácii. Súvisiace problémy však vyriešené nie sú, a aj samotná právna úprava od počiatku vykazuje isté zárodoky nestability. Bude preto zaujímavé pozorovať správanie sa tohto inštitútu v praxi, a prípadne sprostredkovať odbornej verejnosti závery z tohto pozorovania.

Resumé

Príspevok aktuálne reaguje na novelizáciu inštitútu zabezpečovacieho prevodu práva v Občianskom zákonníku. Konfrontuje novú právnu úpravu s doterajšou praxou a kriticky poukazuje na niektoré ustanovenia. Zabezpečovací prevod práva po novom predstavuje prevod s rezolútívnou podmienkou, po splnení dlhu sa právo zo zákona prevádza späť na dlžníka. Otvorenou však ostáva otázka niektorých daňových súvislostí, ako aj nepresné formulácie zákonodarcu, na ktoré článok kriticky poukazuje.

Summary

This article is a topical response to the amendment of the institute of securing transfer of rights in the Civil Code. It confronts the new legal regulation with the practice as it has been until now and points out some of its provisions. The new conception of the securing

transfer of right represents a transfer with a resolute condition where after the debt has been paid off, the right is transferred back to the debtor. However, the issue of certain tax connections as well as some inaccurate formulations by the legislators have been left open; and the article deals with these issues critically.

* JUDr. Marek Števec, PhD., Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra občianskeho práva

¹ Porovnaj napr. Plank, K. a kol.: Občianske právo s vysvetlivkami, I. zväzok, IURA EDITION, 1996, str. 468a a nasl.,

Giese, E. – Dušek, P. – Koubová, J. – Dietschová, L.: Zajištění závazku v České republice, C.H.BECK Praha, 1999, str. 96 a nasl.,

Knapp, V. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek II., CO-DEX Bohemia, Praha 1998, str. 130,

Lazar, J. a kol.: Základy občianskeho hmotného práva, 2. zväzok, IURA EDITION, 2000, str. 61,

Svoboda, J. a kol.: Občiansky zákonník, I. diel. Komentár, IV. vydanie, EUROUNION, 2000, str. 472,

Holub, M. – Fiala, J. – Bičovský, J.: Občiansky zákonník. Poznámkové vydání s judikaturou, 6. doplněné vydání, Linde Praha, a.s., 1998, str. 401 a nasl.,

Dědič, J. a kol.: Právo cenných papírů a kapitálového trhu, PROSPEKTRUM spol. s r.o., 2000, str. 406 a nasl.,

Mikeš, J. – Švestka, J.: Nad základními otázkami zajištění závazku převodem práva, in: Právní rozhledy č. 6/2001, C.H.BECK Praha, str. 249 a nasl.,

Plíva, S.: Zajišťovací převod práva, in: Právní praxe v podnikání č. 3/1997, BONUS, nakladatelství a vydavatelství s.r.o., str. 1 a nasl.,

Holeyšovský, M.: Zajištění závazku převodem práva, in: Právní rádce č. 2/1996, str. 8 a nasl.,

Čermák, K.: Je zajišťovací převod práva fiduciárním převodem?, in: Bulletin advokacie č. 3/1997, str. 11 a nasl.,

Macko, J.: Zabezpečovací převod práva a kataster nehnuteľností, in: Bulletin slovenskej advokácie, č. 6/1996, str. 29 a nasl.,

Sagál, I. – Kroft, M.: Několik poznámek k zajišťovacímu převodu vlastnického práva, in: Právo a podnikání č. 10/1998, str. 21 a nasl.,

Linhart, T. – Daubner, R.: Zajištění závazku převodem vlastnického práva a globální cese jako prostředky zajištění úvěru v České republice, in: Právní rozhledy č. 2/1993,

² Ďurica, M.: Kríza záložného práva v praxi (nevhodná právna úprava?), Justičná revue, 52, 2000, č. 1, s. 34 – 47.

³ ba skôr naopak...

⁴ Dokonca samotný zákonodarca v novozavedenom ustanovení § 553e Občianskeho zákonníka odkazuje na primerané použitie vybraných ustanovení o záložnom práve.

⁵ Pre úplnosť dodávame, že bol publikovaný i názor opačný, pozri Pavelková, B.: Zabezpečovací prevod práva – aj vlastnického? Justičná revue, 52, 2000, č. 6-7, s. 736-740. Nemožno však súhlasiť s takým reštriktívnym výkladom, ktorý vylučuje vlastnícke právo z okruhu predmetov zabezpečovacieho prevodu, navyše prevod akéhokoľvek iného práva by pojmovo takmer bezvýnimočne pokrývalo zabezpečenie postúpením pohľadávky podľa ust. § 554 Občianskeho zákonníka. Naopak, ťažko si predstaviť zabezpečenie prevodom iného práva než vlastnického. Každopádne túto dilemu odstránil zákonodarca.

⁶ V tejto súvislosti je potrebné upozorniť na časté pojmové zmätenie prevodu a prechodu práva, dokonca ani zákonodarca niekedy dôsledne tieto pojmy nerozlišuje (k tomu porovnaj, hoci v inej súvislosti publikovanú, ale v poslednom čase jedinú skutočne hlbokú analýzu tohto problému profesorky Pelikánovej (Pelikánová, I.: Problém převodu a přechodu práv. Právní rozhledy, 2001, č. 4, s. 141 a nasl). V kontexte uvažovaného problému skôr možno hovoriť o spätnom prechode práva späť na dlžníka.

⁷ V kontexte problému načrtnutého v poznámke 2 ide o klasický spätný prevod, vyžadujúci komisiívne konanie zo strany veriteľa.

⁸ Znova odkazujeme na menšinový a ojedinelý názor, ktorý sa pred novelizáciou v teórii vyskytoval, pozri poznámku č. 5.

⁹ Nedošlo k novelizácii Exekučného poriadku, takže tento spôsob exekúcie prakticky v procesnej rovine neexistuje, a podľa našich informácií sa ani neuplatňuje. To isté hrozí aj pri zabezpečovacom prevode práva.

¹⁰ Rozbor týchto parciálnych tém však značne transcenduje problematiku tohto príspevku, zasluhujú si osobitnú pozornosť.